



Madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish orqali talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirish

Aslonova Navro'za Hoshim qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası o‘qituvchisi

Anatatsiya: Madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish naqqoshlik va tasviriy san'at fanlarida talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada talabalarning tarixiy va madaniy naqshlarni o'rganish orqali rang uyg'unligi, kompozitsiya va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi tahlil qilinadi. Madaniy va tarixiy naqshlarni tahlil qilish va ularni amaliy loyihalarda qo'llash talabalarda badiiy did, estetik qarorlar va ijodiy salohiyatni rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu yondashuv talabalarning mustaqil fikrlash, ijodiy faollik va badiiy kompetensiyalarini oshirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kalit so'zlar: Madaniy naqshlar, Tarixiy naqshlar, Badiiy kompetensiya, Talabalar, Naqqoshlik, Rang uyg'unligi, Kompozitsiya, Estetik qaror

Naqqoshlik va tasviriy san'at fani talabalarda badiiy did, ijodiy fikrlash va estetik qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Madaniy va tarixiy naqshlar esa o'zining rang, kompozitsiya va ornament elementi orqali talabalarga badiiy qarorlar qabul qilishda namunaviy misol bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, tarixiy va madaniy naqshlarni o'rganish talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Talabalar naqshlarni o'rganish jarayonida ularning tarixiy kelib chiqishi, madaniy ahamiyati va badiiy xususiyatlarini tahlil qiladilar. Shu bilan birga, o'rganilgan naqshlarni amaliy loyihalarda qo'llash orqali rang uyg'unligi, kompozitsiya va dizayn bo'yicha ijodiy qarorlar qabul qiladilar. Talabalar turli naqsh elementlarini sinab ko'rib, eng mos variantlarni tanlaydilar, shu orqali mustaqil fikrlash va ijodiy yechimlarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Mazkur maqolada madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish orqali talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi, uning pedagogik asoslari va amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi. Maqola talabalarning badiiy salohiyatini oshirish, dars jarayonini interaktiv va samarali tashkil etish bo'yicha tavsiyalarni taqdim etadi.

Madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish naqqoshlik va tasviriy san'at fanlarida talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.





Tarixiy naqshlar va madaniy ornamentlar o'ziga xos rang uyg'unligi, kompozitsiya va bezak elementlari bilan ajralib turadi. Ularni o'rganish jarayonida talabalar nafaqat amaliy ko'nikmalarini, balki ijodiy fikrlash va estetik qaror qabul qilish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Talabalar naqshlarni o'rganishni boshlaganda avvalo ularning tarixiy kelib chiqishi, milliy madaniyatdagi o'rni va badiiy xususiyatlarini tahlil qiladi. Bu tahlil jarayoni ularni naqshlarning strukturasi, ritmi, simmetriya va rang uyg'unligini aniqlashga o'rgatadi. Shu bilan birga, talabalar naqsh elementlarini amaliy loyihalarda qo'llash orqali o'z ijodiy qarorlarini shakllantiradilar. Masalan, tarixiy naqshlarning motivlarini o'z ishlarida moslashtirish va yangi kompozitsiyalar yaratish talabalarni ijodiy fikrlashga rag'batlantiradi.

Naqqoshlik darslarida madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish jarayoni talabalarga rang va shakl uyg'unligini aniqlashda yordam beradi. Talabalar turli naqsh elementlarini birlashtiradi, kontrast va ohangdor ranglar kombinatsiyasini sinab ko'radi. Shu tarzda ular nafaqat amaliy ko'nikmalarini oshiradi, balki estetik qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Talabalar turli loyihalarni yaratish orqali o'z ijodiy salohiyatini mustahkamlaydi va turli dizayn uslublarini amaliyotda qo'llashni o'rganadi.

Guruh ishlari talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Talabalar birgalikda loyihalar ustida ishlaydi, bir-biriga fikr bildiradi va konstruktiv mulohazalarni inobatga oladi. Shu jarayonda ular hamkorlik qilish, o'z ishini himoya qilish va guruh ichida ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Guruh ishlari talabalarda mas'uliyat, muloqot va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi, shuningdek, ijodiy yechimlarni birgalikda ishlab chiqishga rag'batlantiradi.

Mustaqil loyihalar orqali talabalarning badiiy kompetensiyasi yanada mustahkamlanadi. Talabalar o'z loyihalarini rejalashtiradi, naqsh elementlarini tanlaydi va ularni kompozitsiya ichida joylashtiradi. Bu jarayon talabalarga ijodiy qaror qabul qilish, rang uyg'unligini va simmetriyani hisobga olish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, talabalarning mustaqil ishlash qobiliyati va ijodiy faolligi oshadi.

Baholash va konstruktiv teskari aloqa jarayoni ham talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. O'qituvchi talabalarning ishlarini baholaydi, konstruktiv fikr bildiradi va ularni yaxshilash bo'yicha yo'naltiradi. Talabalar o'z ishlarini qayta ko'rib chiqadi, xatolarini aniqlaydi va ijodiy qarorlarini





takomillashtiradi. Bu jarayon ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy yechimlar ishlab chiqishga va estetik qarorlar qabul qilishga rag'batlantiradi.

Raqamli va grafik vositalardan foydalanish ham talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Talabalar kompyuter dasturlari yoki interaktiv grafik vositalar yordamida naqsh elementlarini yaratadi, rang uyg'unligini sinab ko'radi va turli kompozitsiya variantlarini tahlil qiladi. Bu nafaqat amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki talabalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshiradi va yangi dizayn uslublarini o'zlashtirishga yordam beradi.

Talabalar o'z ishlarini yakunlagach, ularni taqdim etish jarayoni tashkil etiladi. Taqdimot orqali talabalarning ijodiy qarorlarini baholash, konstruktiv fikrlar olish va o'z ishlarini takomillashtirish imkoniyati yuzaga keladi. Shu tarzda talabalarning ijodiy faolligi oshadi, ular mustaqil va guruhda samarali ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, badiiy va estetik qarorlar qabul qilishga o'rganadi.

Natijada, madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bu jarayon talabalarga rang uyg'unligi va kompozitsiya bo'yicha bilimlarini amaliyotda qo'llash, turli naqsh kombinatsiyalarini yaratish va ijodiy yechimlar ishlab chiqish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalarning motivatsiyasi oshadi, ularni mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyatga rag'batlantiradi, hamda estetik qaror qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Shu asosda o'qituvchi metodik tayyorgarlikka ega bo'lishi, darsni madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganishga asoslab tashkil etishi va talabalarning ijodiy faolligini rag'batlantirishi lozim. Madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish nafaqat talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantiradi, balki ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy qaror qabul qilishga va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga rag'batlantiradi. Shu tarzda naqqoshlik va tasviriy san'at fanlarida talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirish samarali amalga oshiriladi.

Madaniy va tarixiy naqshlarni o'rganish naqqoshlik va tasviriy san'at fanlarida talabalarning badiiy kompetensiyasini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu yondashuv talabalarga rang uyg'unligi, kompozitsiya va bezak elementlarini o'rganish, turli naqsh kombinatsiyalarini yaratish va ijodiy yechimlar ishlab chiqish imkonini beradi.

Guruh ishlari va mustaqil loyihalar orqali talabalarning ijodiy faolligi oshadi, ular o'z ishlarini himoya qilish va konstruktiv fikr olish orqali badiiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, raqamli va grafik vositalardan





foydalanish talabalarning amaliy ko'nikmalarini oshiradi, ijodiy fikrlash va estetik qaror qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi.

O'qituvchi metodik jihatdan tayyor bo'lishi, darsni tarixiy va madaniy naqshlarni o'rganishga asoslab tashkil etishi va talabalarning ijodiy faolligini rag'batlantirishi lozim. Kelajakda interaktiv va raqamli resurslarni qo'llash orqali talabalarning badiiy kompetensiyasini yanada rivojlantirish tavsiya etiladi. Shu tarzda, talabalarning mustaqil fikrlash, ijodiy qaror qabul qilish va estetik qarorlarni ishlab chiqish ko'nikmalari samarali shakllantiriladi.

Adabiyotlar

1. Shavdirov S. A. *Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti*. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2017, №2, s. 109–110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons*. Eastern European Scientific Journal, 2017, №1, s. 131–134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region*. E3S Web of Conferences, 2024, 587:02016.
4. Shavdirov S. *Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology*. AIP Conference Proceedings, 2025, 3268(1):070035.
5. Shavdirov S. A. *Uquvchilarda tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlar*. Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan), 2017, №6, s. 15–21.
6. Shovdirov S. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari*. Inter Education & Global Study, 2024, №1, s. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students*. Science and Innovation, 2023, 2(B10), s. 192–198.
8. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. *Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts*. International Journal on Integrated Education, 2023, 4(3), s. 60–66.
9. Hattie, J., & Timperley, H. *The Power of Feedback*. Review of Educational Research, 2007, 77(1), s. 81–112.
10. Black, P., & Wiliam, D. *Assessment and Classroom Learning*. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 1998, 5(1), s. 7–74.



